

Кріцак І.В.,

старший науковий співробітник НДІ з проблем досудового розслідування
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КРИМІНОЛОГІЇ ТА ЇЇ АКТУАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Нові глобалізаційні реалії постійно ставлять вимоги щодо коригування світоустрою, особливо в контексті збройної агресії проти України, цього інтенсивного й триваючого акту й маніфесту дегуманізації, що закономірно тягне за собою актуалізацію як утилітарних, так і духовно-сутнісних вимірів людського буття.

Є підстави стверджувати, що людство вступило у довгоочікувану епоху буремних подій – Апокаліпсису, описаного святим апостолом і євангелістом Іоанном Богословом, хоча, здавалось би, його чекали практично від перших віків християнства. Справді, часи, в яких ми живемо, ознаменовуються дивними глобальними потрясіннями, коли нівелюється людина, її духовне єство фальсифікується, викривляється, що тягне за собою й перекручення реальності, втрату ціннісних орієнтирів, непорушних гуманістичних принципів співжиття.

З огляду на це особливої значущості набуває звернення до ціннісних засновків розвитку кримінологічного знання і практик взагалі. Саме на таких підвалинах, на наш погляд, можливо вибудувати відповідну правову, і зокрема кримінально-правову, кримінологічну політику держави у напрямі вироблення альтернативних видів покарань на засадах гуманізації суспільних відносин і відстоювання непорушних істин християнства, православ'я як найбільш древньої релігії українського народу.

Досягнення найкращих надбань світової культури, аналіз факторів і процесів, найбільш суттєвих явищ і станів – усе це впадає у поле зору кримінологічної науки, яка бере на себе місію представити нову парадигму і видову картину, типологію завтрашньої культури, позбавленої популізму, надмірного, суспільно небезпечного релятивізму, нігілізму. Етнокультурна спадщина кожного народу – неосяжна за своєю величчю ціннісно-традиційним постулатам. Однак спільним їх знаменником є обмеження деструктивних начал людської особистості на користь загального блага, на користь балансу індивідуального та колективного, на користь зрощення доброго та присікання потворного, небезпечного. Саме на цих засадах, як продукт культури, має сприйматися сучасна кримінологія та її соціальне призначення. Бачення форм майбутньої культури, підведення людських станів до високих духовних стандартів, вихолощення зла викликає бунт, а з іншого боку – повагу у баченні високості істин про людське єство, що відкриваються у кримінологічних дослідженнях.

Така, визнаємо, неакадемічна картина сучасної кримінології переконує у необхідності вироблення її універсальної парадигми у найрізноманітніших сферах людської діяльності. Подібна єдність на засадах істинності, поєднання високих мистецьких, інколи духовно-екзистенційних, а також суто доктринальних начал робить сучасну кримінологію унікальною у своєму роді і самодостатньою, коли відповідний рівень науковості відкритий для кожного бажаючого, хто хотів би спробувати себе у кримінологічній науці та приєднатись до співпраці у висвітленні її інших видових культурних форм.

Сьогодні спостерігається контраверсійна тенденція до уніфікації та, водночас, диференціації культур, передусім на смисловому рівнях. Це не може не відобразитися і на українських кримінологічних і кримінально-правових дослідженнях, що до певної міри є фактором ризику та ставить перед дослідником вимогу збереження ціннісно-смислового ядра кримінологічного мислення та науково-дослідної, кримінально-превентивної діяльності. На жаль, спостерігається, що цінності західної цивілізації, за які в тому числі воює Україна, часто нехтуються розвиненими представниками цієї ж цивілізації. Тому, формуючи кримінологічну аксіологію, як складову юридичного мислення, варто залишатися на позиціях автентичної відданості, поєднання традиційного та інноваційного в межах власного проекту майбутнього, що змушує ставити питання в тому числі про переосмислення засад суспільного договору, про зміст та межі категорії «ми» в масштабі концепту «Україна». Переконані, що базовим орієнтиром у цьому пізнавальному та конвенційному русі має бути визнання ключових цінностей, як елементів кримінологічного мислення, ідеології та політики української держави.